

M. MOK

De spoorweg- staking

DE SPOORWEGSTAKING

DE BOEKVINK • LITTERATUUR IN MINIATUUR

M. MOK

De spoorwegstaking

AMSTERDAM
N.V. DE ARBEIDERSPERS
MCMLIII

HET is gebeurd als aan de oever van de tijd:
een eeuw deed zijn blinkende einder open,
mensen vernamen diep in hun gehoor
een roepen dat hun stem niet na kon spreken;
hun mond en hun ogen verzamelden
lichttrillingen, hun denken werd
telkens gegrepen door vlagen geluk,
die opwaarts woeien uit de wereldgrond.
Wankelende onder hun visioenen
gingen zij rond, gelijk een vuurhaard lag
de toekomst van de mensheid voor hen open,
een steile brand sloeg in hun aangezicht:
de saamgebalde kracht van wat zich daar
gereedhield in de verten van de tijd,
een woud van vuisten, waar het licht
afspatte als een witte vonkenregen.
Met zulke felle zinnen trad
geen generatie ooit het leven tegen,
nooit hebben handen zo ontroerd
het blauwe spansel van de lucht gestreeld,
nooit waagden stervelingen zich zo ver
in wateren die nergens grond bezitten,
of stonden als vogels aan het azuur
te rusten in hun eigen evenwicht.

NATUUR en maatschappij – er is geen onderscheid
voor wie de mens tot in zijn kern doorziet:
een waterdruppel waar de oceaan
in ademhaalt, zelfstandigheid en deel

I

van onbesombare totaliteit,
kracht die zich splitsen wil en wil verbinden.
Vandaar die mist van heimwee in het oog
der enkelingen, wier geschapenheid
terugast naar de moederbronnen
van het bestaan, vandaar die witte storm,
die opstak in de voorhoven der eeuw,
die ogenverblindende meeuwenzwerm
van zich omhoogstortende driften,
dat klare koor, dat om de aarde heen
gestaan heeft als een gordel van geluid.

ER was een woord, dat als een adelaar
zijn spanning opende en door de ruimte liep,
een stalen strijdkreet: proletariaat.
Want uit de donkere sterrenwolk
der arbeiders, over de aarde verspreid,
moest zich het licht losworstelen,
dat duizend jaar verduisterd was geweest:
vrijheid, de enige wezensdrift,
die 's mensen kracht verheldert tot een golf
van eeuwig leven, inwendig geloof,
dat enzamen wegrukt uit de bankring
van hun gepeins en tot vervoerden maakt.
Juist het geslacht dergenen, wier gelaat
zo blindelings en zo vergeefs gedorst had
naar één teug vrijheid, één seconde,
waarin zich stilte opende als klank,
zou, opstijgend uit zijn verdonkerd ravijn,

een wereld scheppen van rechtstandigen:
mannen en vrouwen die hun hoofd
omkleedden met de wolken van het licht,
figuren die zich door de tijd bewogen
als schepen aan een klare horizon.

OOK Nederlanders werden door de koorts
van het geluk gegrepen; oog en oor betastten
de einderstreep van elke nieuwe dag,
of daar het socialisme niet zijn rijk
gevestigd had, of niet de morgenwind
de woorden fluisterde, die vóór de avondval
met bronzen kracht de tijd in zouden luiden,
waarin de droom der ziel gestalte werd.
En met een verborgen glimlach trad
de werker uit het blinkende portaal
des ochtends en beluisterde zijn stap,
die zich van nu naar morgen voortbewoog;
en als hij mensen keek in het gelaat,
dan zocht hij daar naar de weerspiegeling
van een bewegenschap, die dieper dan
het eigen leven reikte, een gevoel,
alsof de kracht van wolken en winden,
van al wat sterfelijk en eeuwig was,
in hen, verloren mensen in het licht,
aanstonds zijn heerlijkheid ontplooien zou.

GELUK wordt slechts met hartebloed gekocht.
Zij moesten vechten, met hun schouders schrap

tegen een wereld, die hun droom verwierp,
hun hunkering in daden zichtbaar maken,
zich op het marktplein van de open dag
vertonen in gesloten rijen,
wier hechtheid zich verhief als een gebouw,
hun vuren hartstocht naar het nieuwe rijk
gelijk een vaandel planten boven het tumult
van hoon en vijandschap, hun innerlijkste hoop
verharden tot een stugge strijdbaarheid,
zich dag aan dag en man aan man verweren,
en ook met hamerende logica
de ogen openen der onderdrukten,
die nog geblinddoekt stonden in de tijd,
hen voor het bergmassief der eeuwen plaatsen,
waardoor het wereldproletariaat
omhoogschreed naar de sneeuwtoppen der macht.

DIT was de wet, waaraan de zege hing:
organisatie, solidariteit –
begrippen waarin langzaam
een hart begon te gloeien, dat zijn slag
voortplantte door de ganse maatschappij;
en her en der vertoonden zich,
als nieuwe sterren aan het firmament,
bonden van werkers, kernen van het licht,
dat uit zou waaieren over de aarde;
vanuit die kernen zond de levenskracht
van de onterfden seinen door de nacht.

BOVEN de schemerkust van het verleden,
 waaraan de golf verloopt van jaar na jaar,
 heft zich een vuursein op: negentienhonderd drie;
 getal welks naam een vlam geworden is,
 die nu nog, na een halve eeuw van storm,
 te trillen staat en huiveringen jaagt
 door het herdenkend hart.

Want in dat jaar heeft zich in Nederland
 één ogenblik de morgenwind der vrijheid
 verinnigd tot een warmte als niet meer
 geopenbaard is in de atmosfeer.

DE ruige mannen van de waterkant,
 daar waar het open IJ de hemel vangt,
 de kromme zwoegers tegen weer en wind,
 hadden hun schouders tot een brug
 aaneengevoegd; zo stond daar hun gelid,
 van binnenuit beziel, van buitenaf
 bespogen, vastgenageld in zijn trots.
 En elke meester die de kracht van één
 dier mannen tot zijn dienst riep, zag voortaan
 een mens in wapenrusting, een soldaat
 bekleed met licht,
 een sterke, die niet week toen men zijn rij
 te splijten poogde, maar de vuist
 omlaagstak en de arbeid rusten liet.

GEEN werker, die zijn leven uit de nacht
 van de bewusteloosheid had gered

en achter elke dag de nieuwe dag
der wereld hoorde ademhalen,
kon arbeid overnemen, waarop eens
de hand van een verrader had gerust.
Vandaar dat plotseling het spoorwegvolk
tezamendromde als een leeuwenkudde,
die onraad speurt;
gelijk een bijlslag kliefde hun besluit
de atmosfeer: wij trekken onze hand
terug van al wat, door een slinks bedrijf,
nu nog gelost wordt aan de waterkant.

EEN stilte sneeuwde neer, toen dat besluit
gevallen was, en in die stilte stond
het proletariaat gelijk een woud
te horen naar het groeien van zijn kracht;
reeds voelden zij hun meesterschap
opstijgen in hun armen, reeds begon
de aarde te krimpen onder hun blik.
Maar als een onweerswolk broeide de toorn
der spoorwegkoningen en amper had
de eerste werker bij het woord
van solidariteit zijn daad gevoegd,
die dromen opriep van een heilsgetij,
of reeds trof hem de bliksem uit die wolk
en rukte hem los van de levensgrond,
waarin zijn kracht geworteld had gestaan.

TOEN werd de tijd gespleten door een stem;
donkerder dan het rollen van de zee;
diep uit de schepping brak de woede los
der proletariërs, die hun élan
tientallen eeuwen hadden ingehouden
en nu, terwijl hun mond de eerste teug
licht binnenhaalde, werden neergetrapt.
Zij richtten zich weer op, een mensenmuur,
een legermacht die zich naar voren drukte
dwars door het spervuur van de haat,
maar plotseling bleef stilstaan op dit woord:
het spoorwegvolk legt alle arbeid neer!

EEN wintermorgen schoof de horizonnen open,
het slapend land werd met licht overvlaagd;
de tijd begon opnieuw te ademen
in mensen die verschenen aan de kim.
Het leek een dag te worden zonder kleur,
een nauwelijks zichtbare waterscheiding
tussen twee oevers van vergetelheid.
Maar ginder, waar het rustend Amsterdam
nog in zijn grijze vleugels lag gedoken,
verhieven enkelingen een gelaat,
dat door de vlammen van een vreemde koorts
werd aangegloed: het hart van Nederland
zou straks ontwaken onder de gesloten
vuist van het proletariaat.

HET grote zenuwstelsel van het land,
de spanningsbanen, die de levensdrift
verzamelden en trillend verderleidden
van knooppunt tot knooppunt, het magnetisch veld,
waarin de wereld vaart en ruimte won,
was aangegrepen door een wilde kramp;
er voeren schokken door de zenuwstrengen,
maar naar het centrum toe werd alles stil,
daar had zich zulk een felle koude
in vastgebeten, dat het als versteend
onder de hemel lag, een wonderlijk fossiel,
waarin zich uren uitrekten tot eeuwen.
Daar, in de spoorweghal van Amsterdam,
was elke zucht van leven weggestorven,
het ijs der stilte had zich vastgezet
tot hoog in de berookte overkapping,
en langs de spoorbaan voer een angstig waaien,
als een gebaar dat naar een antwoord zocht,
maar tevergeefs, want alles zweeg rondom.
Op de rangeerterreinen, in de loodsen
stonden verloren de locomotieven,
hun ijzeren borsten ademden niet meer,
hun levende lichamen werden tot dode,
donkere klompen afgekoeld metaal,
nu er geen warme mensenhand meer was,
om hen te laden met de kracht
van storm en onweer, met het grote vuur,
dat innerlijke beving in hen wekte,
een hartstocht die zich op de einder wierp.

EN buiten het station, door de ontsteltenis
der hoofdstad, liepen in gespannen rust
de spoorwegmannen, het helder gelaat
diep in de dag en toch daar bovenuit,
doordat binnen hun ogen zich het veld
der toekomst opende; hun leven stond
plotseling op een drempel, waar voorbij
niets anders was dan warm doorwaaide ruimte,
wier adem aanzwol in hun borst
en doortilde tot in hun vingertoppen;
en somtijds stoof hun denken zo hoog op,
dat er een schok ging door hun harteklop.

DE meesters zaten bevend in hun stoel,
die danste op de stugge golfbeweging
van het verzet; hun duizendjarig rijk
van steen en staal werd geschud door een storm,
die uit een onbekende wereld kwam,
een zwarte baaierd van vernietiging.
Dan werd de kerflijn van hun mond weer strak:
de hemel kantelde niet om, de aarde
braakte haar ingewand niet uit.
Terwijl het angstzweet nog op hun gelaat
zijn klamme sporen trok, vond reeds hun stem
haar klievende, metalen klank terug
en overlegde met het landsbestuur,
hoe men de hartstocht van het ondervolk
weer in de beddingen der wet kon dringen.
Het was te laat, en het was ook te vroeg:

de worgketting moest nog geklonken worden;
tot zolang werd de woede slechts gekeerd
door haar te geven wat zij had begeerd.

EEN lichtvlaag snelde om de kim,
een hemelwijde wiekslag van geluk,
een nieuwe wereld hield zich op de speldeknop
van een seconde overeind.

Nog stonden de werkers met blinde ogen
te duizelen, toen het vergramd gezag
de wapens opnam en ten kruistocht riep
tegen het woelziek drijven der rebellen.
Van Noord tot Zuid joeg het alarmsignaal
de wraakzucht los, soldatenvoeten stampten
de blijdschap van de werkers in de grond;
de burgerij hief het verbolgen hoofd
en spuwde laster in het aangezicht
der proletariërs; de rechtsgeleerden
vlochten de koorden van hun knevelwet.

DE geestkracht van het proletariaat
verwilderde onder de tegenwind
van het geweld; de vastberadenheid
der pioniers, die eenmaal als een vuist
van vuur de wolken had uiteengestoten,
werd snel vergiftigd door een broedertwist,
die enkel nog tot wanhoopdaden leidde,
een blinde greep naar een vervagend beeld.
De tijd werd donkerder dan ooit te voren,

de eerstelingen van het nieuwe rijk
werden tot martelaren, een verloren
voorhoede, omgekomen in het slijk.
Maar achter dezen drukten nieuwe scharen
langzaam de poorten open van de nacht,
tienduizenden, bezielde door de mare
van wat het spoorwegvolk eens had volbracht.